

Yorumbilim Kuramı Temelinde S.A. Yesenin'in Şiirlerinin Rusçadan Türkçeye Çevirisinin Karşılaştırma Analizi

Comparative Analysis of The Translation of S.A. Yesenin's Poems From Russian to Turkish Based on Hermeneutics

Özge BARUT*

Öz

Çeviri diller arasındaki farklılıkların erek dilde okuyucuyla buluşmasını sağlayan kültürlerarası bağı kuran önemli bir köprü rolündedir. Bir başka deyişle çeviri topluluklararası bir iletişim olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevirmen çevirisini yapacağı eserin anlam bütünlüğünü koruyarak erek dilde kelimeleri ve söz öbeklerini en anlaşılır biçimde harmanlayarak okuyucuya sunan kişidir. Bu bakımdan çevirmen hem kaynak dili hem de hedef dili çok iyi bilmelidir. Bu makalede, ünlü Rus şairi Sergey Aleksandroviç Yesenin'in yaşadığı dönemin de etkisiyle yazdığı şiirlerinin Rusçadan Türkçeye farklı çevirmenler tarafından yapılan çevirilerinin yorumbilim temelinde karşılaştırma analizi ele alınarak şiirlerin analizleri yapılmıştır. Bu çalışmada çeviride sadakat kavramının hem kaynak metne hem de erek metne yönelik olduğu vurgulanmıştır. Kaynak dilde yazılan bir eserin çevirisi yapılırken öncelikle nasıl bir dil kullanılacağına bilinmesi, metnin içselleştirilmesi, kaynak metnin ait olduğu kültür hakkında bilgi edinilmesi kaynak dilde metnin en doğru şekilde ifade edilmesini sağlayacaktır.

Edebi çeviride düşüncüyü aktarmadaki hedef yazarın ya da şairin görüş ve bakış açısını kaybetmeden metni erek dilde anlaşılır ifade etmek ve yazarın duygularını okuyucuya geçirebilmesidir. Bu makalede vurgulanmak istenen bir diğer konu ise şiir alanında çevirmenlerin şairin eserde anlatmak istediğinden uzaklaşmadan aynı duygu ve düşünceleri farklı yorumlarla, kendi özgün sanatsal becerileri doğrultusunda gerçekleştirebileceğidir. Bu durum kelimelerin, söz öbeklerinin, bazen de cümlelerin değiştirilmesi yoluyla karşımıza çıkabilir. Buradaki en önemli nokta şair ile çevirmen arasındaki düşünsel ve anlamsal bağın kopmamasıdır. Şiir çevirisi aslında eserin zihinde yarattığı tasvirin bir ifadesidir. Buradan yola çıkarak bu çalışmada çevirmenin her ne kadar eseri yazan kişi olmasa da eserin okur tarafından anlaşılmasına katkı sağlaması bakımından erek dildeki yaratıcısı olduğu vurgusu yapılmak istenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yorumbilim kuramı, şiir analizi, Rusça, Türkçe, çeviri

Abstract

Translation plays the role of an important bridge that enables the differences between languages to meet the reader in the target cultural language and establishes a bond between them. In other words, translation appears as an inter-societal communication. The translator should present the meaning of the work he will translate to the reader by blending the words and phrases in the target language in an understandable way, preserving its integrity, and must know the source language and the target language very well. In the article, in accordance with the title, hermeneutical comparative analysis of the famous Russian poet Sergey Aleksandroviç Yesenin's speeches and poems written during his lifetime, made by different translators from Russian to Turkish, were evaluated. In this study, the concept of loyalty is important for both the source text and the target text. When translating text written in the source language, knowing what kind of language will be used, internalizing the text, and obtaining information about the culture of the source text belongs will ensure that the text is expressed in the source language in the most accurate way. Conveying the thought in literary translation is to make the text understandable in the target language without losing the poet's view and perspective and to convey the author's feelings to the reader. What is to be emphasized in this article is that translators in the field of poetry can convey the same feelings and thoughts with different interpretations, in line with their unique artistic skills, without moving away from what the poet wants to express in the work. This may occur by changing words, phrases, and sometimes sentences. The mental and semantic bond between the poet and the translator is not broken. Poetry translation is an expression of the picture created by translators. Thus, the translator is the person who wrote the work in the target language in terms of contributing to the understanding of the work.

Keywords: Hermeneutics, poetry analysis, Russian, Turkish, translation

Extended Summary

Poetry translation, which is among the literary text translations, constitutes the main subject of this study. In this article, we can see the different translations in poetry and the difficulties that translators encounter in translating the original work written by the poet while remaining faithful to what the poet wants to say, with their interpretations of the words and phrases, and examining them based on translation theories. This study was intended to analyze poetry translations of the most obvious differences in the translations of S.A. Yesenin. Among Yesenin's poems, titled «Letter to My Mother» and «Who am I, what am I? Just a Dreamer», which were translated from Russian to Turkish, by translators Azer Yaran and İsmail Çetin. These two poems were translated from Russian to Turkish at different times and were expressed through different descriptions and metaphors. This study focuses on the analysis of the poetry translations. While conducting this analysis, the hermeneutic theory most frequently used in poetry translations was explained and the difficulties faced by translators were also discussed. By examining the previous research articles on this subject and literature with different perspectives written on translation theories, There is no single understanding of translation in the translations made into the target language, and although the poet produces original work, there will inevitably be differences in the translation of the source language because it is not written with the target language in mind and the opinion that the translator can shape the translation with his original expressions while remaining faithful to the source text supports the view that poetry translation also has an original structure. It should be emphasized that this situation has some difficulties. One of the difficulties is to interpret the poem correctly. For this, the translator must understand the thoughts of the writer or poet well. The translator must translate the poems to the reader with his interpretation. His translation must be aimed to appeal to people's emotions in another language. The second difficulty is for the translator to leave the impact on the reader that the poet wants to leave. For this reason, the translator must be careful when choosing words. The reason why I chose S.A. Yesenin's poems as the subject is that the descriptions in his poems are frequently used as metaphors. Metaphors help to visualize the emotions of the poet. Although imagining the metaphors by translators is not easy the translator has to interpret what he translated. Thanks to this interpretation, the emotion is conveyed to the reader. The creativity of the translator becomes more important in explaining the emotions of the poet to the readers. In a general sense, poetry is based on the theme of interpretation. The main issue we want to emphasize in this study is to show the impact of hermeneutics on translators, analyze the interpretation of the different translators, and compare the translations of poems. The translator has to know the culture of the poet as well as the culture of the target audience. It is necessary for accurate translation. Thus, knowing the culture will help in understanding the poet's thoughts. In the conclusion of our study, it is emphasized how translators reconstruct and interpret the text they translate. In this way, poetry readers have the chance to understand the author from different perspectives by different interpretations. This shows us that poetry translation is a versatile translation work. The important thing in poetry translation is to explain the feelings of poetry and interpret the feelings of the poet for the readers. When we analyzed S.A. Yesenin's poems it was observed that most of his poems were from his life. So first of all we needed to understand his childhood period and the difficulties in his life. This was important to feel the poet and express the feelings correctly.

*Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Beykent Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Rusça Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, İstanbul, Türkiye, ozgebarut@beykent.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9304-2423

Gönderilme Tarihi / Received Date:

03 Kasım 2023

Kabul Tarihi / Accepted Date:

11 Mart 2024

Atıf/Citation: Barut Ö. (2024).

Yorumbilim Kuramı Temelinde S.A. Yesenin'in Şiirlerinin Rusçadan Türkçeye Çevirisinin Karşılaştırma Analizi doi.org/10.30767/diledeara.1399500

Copyright © 2024

Dil ve Edebiyat Araştırmaları

tded.org.tr | 2024

1. Giriş

Çeviri, bir çevirmen tarafından gerçekleştirilen, bir dilde üretilen bir metnin başka bir dile çevrilerek yeniden ifade edilmesinden oluşan bir etkinliktir (Alekseev, 2004). Çeviri aynı zamanda farklı diller arasında bir iletişim aracı, kaynak dil ile erek dil arasında köprüdür. **Çeviri** ifadelerin aktarımı olabileceği gibi, çevirmenin gerekli sözcükleri ya da cümleleri yorumlaması şeklinde de algılanabilir. Farklı yaklaşımlarla incelediğimiz çeviri metinleri dilbilim, biçim, anlam, amaç, işlevsellik ve kültürel açıdan farklı yorumlanabilmektedir. Bu çalışmada S.A. Yesenin'in şiirlerinin Rusçadan Türkçeye çevirisinde karşılaştırma yöntemiyle ortaya çıkan çeviri farklılıkları üzerine bir değerlendirme sunularak **çeviride kaynak dilde söylenmek isteneni erek dile doğru anlatmada yaşanan zorlukların tespiti adına ele alınan şiir incelemesi çeviribilim kuramları temelinde hem farklı dil yapısı olan Rusça ve Türkçedeki kelimelerin çevrilebilir ve çevrilemezlik esasında incelemesi hem de günümüz çevirilerinde farklı iki çeviri yaklaşımını göstermeyi hedeflemiştir.** Erek dile çevrilen metinler kimi zaman kullanılan bir gerçekliğin karşıtlık ve benzerliklerine dayanarak, kimi zaman da bir nesnenin zaten bilinen bir başka nesneyle karşılaştırılmasından ve ortak özelliklerinin vurgulanmasından doğan özgün metinlerdir. **Şiir çevirileri de her ne kadar şairin duygularını ve düşüncelerini yansıtmayı hedeflese de okuyucu tarafından aynı şekilde ya da kaynak dildeki ifadesine en yakın ifadesiyle anlaşılabilmesi adına çevirmenin yaratıcılığı ve kelime seçiminde erek dilde anlaşılabilirliği da şairin kendisi kadar çevirmenin de sanatsal anlayışının bir ürünüdür. Çeviri belli bir metnin yeniden ifadesi** olarak edebiyat, gazetecilik, sanat tarihi, felsefe, psikoloji vb. birçok farklı alanda anlatılmak istenen olayların ifadesinde, **örtük düşüncüyü açığa çıkarmada ve dilin zenginleşmesinde önemli bir rol oynamaktadır.** Bir metnin yeniden ifade edilmesi toplumun hem bilimsel ve kültürel yaşamının genel bağlamına, hem de çeşitli yazarların felsefi görüşlerine göre şekillenebilmektedir. Bu çalışmada **şiir** çevirisinde sıklıkla rastlanan çeviri kuramlarından biri olan yorumbilim üzerine bir bakış olacaktır. Bu çalışmanın amacı iki farklı çevirmenin farklı zamanlarda çevirdiği S.A. Yesenin'in *Письмо матери* (Anneme mektup) ve *Кто я? Что я? Только лишь мечтатель* (Kimim, neyim ben? Sadece bir hayalperest) şiir çevirilerinin karşılaştırmalı analizini yaparak ortaya çıkan çeviri farklarını yorumlamaktır.

2. Şiir Çevirileri Temelinde Çeviribilim Odaklı Yaklaşımlar ve Kuramlar

Şiir çevirileri temelinde çeviribilim odaklı yaklaşımlar ve kuramlar **çerçevesinde** şiir çevirilerini incelediğimizde ana dildeki düşüncelerin ve duyguların erek dilde farklı yansımaları olduğunu görmekteyiz. **İçerisinde birçok metaforun yer aldığı bu tür çeviriler yapılırken çeviribilim odaklı yaklaşımlar ve kuramların prensiplerinden bahsetmek şiir çevirilerinde şairin söylemek istediği düşünceye en yakın kelimeleri seçme ve doğru şekilde yorumlama konusunda bize ışık tutacaktır. Ancak bu şekilde bir şairin şiir dünyası erek dilde en doğru çevirisiyle okuyucuya sunulabilir ve bu şiirleri okuyanların benzer duygular hissetmesi sağlanabilir.** Rus dilbilimci ve çeviribilimci Komissarov'un görüşüne göre "Çeviri sayesinde farklı dilleri konuşan kişiler arasında iletişim imkanı sağlanır. Tam teşekküllü bir çeviri oluşturmak için çevirmenin, yazar tarafından verilmek istenen bilginin alıcılarının karakteristik özelliklerini, onların verilmek istenen mesaja yansıyan anlam ve deneyimlerini, gerçekliğini, doğasını ve içeriğini, çevirinin hitap ettiği kişilerin algı özelliklerini dikkate alması gerekir" (Komissarov 1990:41). Komissarov bu sözleriyle çevirisi yapılan metnin dil ve kültürel farklılıklar sebebiyle çevirmenin erek dilin karakteristik özelliklerine tam olarak hakim olmasının gerekliliğine ve çevirinin farklı dilleri bir araya getiren bir iletişim aracı olduğuna vurgu yapmaktadır. Bir başka çalışmada Komissarov

"Çevirmenin görevi, yalnızca iletilen düşüncelerinin içeriğini doğru bir şekilde sunmak değil, aynı zamanda mesajın üslup ve normlarının tüm özelliklerini erek dil aracılığıyla yeniden yaratmaktır. Ancak bu şekilde başka bir dile aktarırken içerik ve biçim birliği sağlanabilmektedir" (Komissarov 1960:71) ifadesiyle çevirisi yapılan metnin içeriğinin ve biçimsel özelliklerinin erek dilin özellikleri göz önünde bulundurularak yorumlanması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Retsker çeviri sürecini " Sözcük türlerini veya cümle öğelerini değiştirme yoluyla yapılan dilbilgisel dönüşümler ve anlamı somutlaştırma, genelleme, farklılaştırma, çeviri sürecinde ortaya çıkan anlam kayıplarının telafisi, ayrıca anlamsal gelişim ve bütünsellik yoluyla oluşan sözcüksel dönüşümler" olarak iki grupta incelemektedir (Retsker 1974: 78). Bir diğer Rus dilbilimci ve çeviribilimci olan Latışev çeviri sürecini "Sözcüksel, stilistik, morfolojik, sözdizimsel dönüşümler, detayların değişimi yoluyla yapılan anlamsal dönüşümler ve orijinal cümlenin gerçeklik unsurları dikkate alınarak yeni bir cümle elde etme" olmak üzere altı grupta incelemiştir (Latışev 1988:74). Latışev'in Retsker'e göre çeviri sürecini ve aşamalarını daha kapsamlı ele aldığı görülmektedir. Böylelikle zaman içerisinde Rus çeviribiliminde çeviri kavramının çevirmene kendini daha serbest ifade etme özgürlüğü tanıdığı ve yorumbilim kuramını destekler bir yol izlediği de görülmektedir. Lambert'e göre çeviri eserlerin ve çeviri kalıplarının genel toplumsal ve kültürel kalıplarla ilişkileri bulunduğu ve bu kalıplarla ilişkileri içinde gözlenmesi gerektiğine işaret eder (Lambert 1993:13). Bu sebeple yaşanan dönemi bilmek o dönemde yazılan eserlerin yorumlanmasında büyük önem taşımaktadır. Yazıcı'nın belirttiği gibi 19. yüzyılın ilk yarısında çeviri sorununu gündeme getiren Romantik dilbilimin temsilcisi Wilhelm von Humboldt (1767-1835) ve çeviride yorumbilim kavramının temsilcisi Schleiermacher'den yola çıkarak kuramsal düşüncenin gelişimini anlamak önem arz etmektedir (Yazıcı 2005:69). Başkan'ın çalışmasında yer verdiği Humboldt'un görüşüne göre "İnsanlar dünyayı ana dillerinin sunduğu biçimde görür" (Başkan 2003:149-151). Bu ifade ile erek dilin önemi vurgulanmak istenmiştir. Fischer "Dilin Tarihi" adlı çalışmasında Humboldt'un "Her dil eski dillerin yansımasıdır ve bir dildeki her kelime semantik ve gramatik bir çerçevede dilin bütününe dayanır. Diller arasındaki farklılıklar, yalnızca seslerde değil aynı zamanda bütün dünya görüşlerinde kendini gösterir" (Fischer 2010:159) ifadesiyle kaynak dilin iyi bilinmesinin önemi ve kaynak dil ile erek dil arasındaki farkın kültürel çeşitlilik ve toplumsal yapıdaki farklılıklar temelinde oluştuğu vurgulanmak istenmiştir. Humboldt'un dilin üretkenliği ile ilgili görüşünden etkilenen Friederich Schleiermacher yorumun duygu ve düşüncelerle bağlantı kurarak aktarılmasını temel alan "yorumbilim" in öncüsü olarak karşımıza çıkmaktadır. Göktürk'e göre yaratıcılık "bilimsel ve sanatsal metinlerin" çevirisinde okuru ve yazarı buluşturan çeviriler olarak değerlendirilmiştir (Göktürk 1994:18-19). Bu durum zaman içerisinde sanatsal metinlerin çevirilerinde farklı kuram ve yaklaşımlara yol açmıştır. Wolfram Wills 1982'de yayımladığı "The Science of Translation: Problems and Methods" kitabında Humboldt'un dünyayı yansıtan devingen bir süreç olduğunu ve Schleiermacher'ın kaynak metnin ve erek metnin yorumlanmasıyla okuyucuya aktarma anlayışı desteklenmiştir. İsviçreli dilbilimci Saussure'le dilbilimde bütünlük (dizge) anlayışı yerleşir ve dilin bir bütün olarak işleyişi anlayışı hakim olmuştur (Aksan 2015:14). Buna göre okurun metni sadece kaynak dilde verildiği şekliyle değil, çevirinin yapıldığı dilde de anlaşılır olması çevirinin yorumlanabilir özelliğini göstermektedir. Dili bütün olarak anlama ve yorumlama ön plana çıkmakta, bu da metinlerin çevirisinde "Sadık" (metne bağlılık) kavramının yerini yavaş yavaş kaynak dilde metni anlayıp erek dilde yorumlama ve ifade etme eğilimine geçildiğinin bir göstergesidir. Bu sayede bireysel yaratıcılık ön plana çıkmakta ve okuyucuya kendi dilinde ifade etme özgürlüğü doğmaktadır. Çevirinin tanımını çevirmenin özgün yaratıcılığına bağlayarak ifade eden Delisle'ye göre çevirmenin dili kullanmasına yönelik yaptığı yorumunda ◊Yorumlayı-

cı Anlam Kuramı” çerçevesinde çevirinin yeniden ifade etme, çevrilen metnin yapılan yoruma göre az ya da çok olması, dilin düzgün kullanılmasının bir amaç olması, çevirmenin kaynak metni anlayacak ve yorumlayacak kadar anlama ve yazabilme yeteneğine sahip olması gerekliliği (Delisle 2001: 92). Demircioğlu'nun “Çeviribilimde Tarih ve Tarih Yazımı” adlı kitabında yer verdiği Toury'nin görüşüne göre çeviri metni bir taraftan erek dil ve kültür bağlamında bir eseri, diğer taraftan başka bir dil ve kültür dizgesinde bir eseri temsil eder, aynı zamanda çeviri hem erek hem de kaynak dil ve kültür bağlamında düşünülmelidir (Demircioğlu 2016: 64-65). Vermeer'in “**çeviri metni erek kültür için yapılan bir çalışma olduğu için** bazı durumlarda kaynak ve erek metin arasında farklılıklar olacaktır” (Vemeer 2000: 223) ifadesiyle kaynak dilde yazılan her metnin erek metne çevrildiğinde eşdeğer olmayabileceği vurgulanmıştır. Bu duruma sıklıkla karşılaştığımız **şiiir çevirilerinde şairlerin duygularının örtük biçimde ifade edilmesinden kaynaklı çevirilemezlik durumu çevirmenler için büyük zorluklar teşkil etmektedir.** Türkiye’de ise Rus eserlerinin çevirisine batı dillerinden yapılan çevirilerden çok daha sonra başlamıştır. Gariper çalışmasında bu durumu “Türkiye’de edebiyat alanında Rusça’dan çevirilerin diğer batı dillerinden 25 yıl sonra başladığı belirlenmiştir” **şeklinde ifade etmiştir** (Gariper 1999:110). Türkiye’de Rus edebiyatı alanında ilk olarak Griboyedov’un *Akıldan Bela (Gore ot uma) (1824) oyunu Türkçeye çevrilen ilk yapıt olarak karşımıza çıkmaktadır* (Habib 1941:267). Rus şiiir çevirileri ise Türkiye’de daha sonra yapılmaya başlanmıştır. Aykut’un Türkiye’de Rus Dili ve Edebiyatı Çalışmaları Rus Edebiyatından Çeviriler (1884-1940) ve Rusça Öğrenimi (1883-2006) adlı makalesinde Ali İhsan Kolcu’nun çalışmasına atıfta bulunarak “1887-1900 yılları arasında Rusçadan Türkçeye 27 şiiirin çevrildiğini ve Rus Edebiyatından gerçekleştirilen ilk şiiir çevirisinin M. Y. Lermontov’un *Ol dem ki hazân-nüümâ enînler...* dizesiyle başlayan **şiiirin Mehmed Murad’ın çıkardığı Mizan dergisinin 26. sayısında 14 Nisan 1887 tarihinde yayımlandığını” belirtmiştir** (Aykut 2006:3). **Böylece Rus şiiir çevirileri alanı açılarak Türkiye’de Rus edebiyatı alanına ilgi zaman içerisinde artmıştır.** Bunu ayrıntılı olarak Olcay’ın Retseptsiya Pervodov Russkih Literaturno-Hudojestvennih Proizvedenii v Turtsii adlı makalesinde görmekteyiz. Olcay’ın çalışmasında Türkiye’de Rus şiiirlerinin gelişimi ile ilgili değerli bilgiler sunarak bu süreçte S.A. Yesenin’in şiiirlerini çeviren Ataol Behramoğlu’nun ve Azer Yaran’ın **M.Yu Lermontov’un, A.A. Ahmatova’nın, A.A. Blok’un, B.L. Pasternak’in yanı sıra S.A. Yesenin’in şiiir çevirilerinin de Türk Edebiyat alanına kazandırıldığına yer verilmiştir** (Olcay 2010:41). Bu çalışmada amaç tüm bu çalışmalara ek olarak çevirmen İsmail Çetin’in **şiiir çevirilerinden birkaçını sizlerle paylaşarak farklılıkları yorumlayıp ya da yorumlayarak** sonraki araştırmalara katkıda bulunmaktır. Çetin Bir Kabadayı’nın İtirafı adlı çeviri kitabında “Çevirideki eksik veya yanlışların sorumluluğu bizim üstümüzdedir, ancak kendimize has çeviri tarzımızın da anlayışla karşılanmasını dileriz. Daha sonra başka çevirmenler belki de üstüne daha çok şeyler koyabilir, farklı biçimde çevirerek çeviri edebiyatımızı zenginleştirebilirler. Shakespeare’in “66. Sone” si yirmi dört farklı çevirmen tarafından çeşitli zamanlarda Rusça’ya tercüme edilmiştir. Bu durum Rus edebiyatına, Rus okuruna bir şey kaybettirmez. Shakespeare’e de “66. Sone” ye de bir şey kaybettirmiş değildir, tam tersine çok şey kazandırmış olmalı herkese” (Çetin 2021:6) diyerek çevirinin birçok çevirmen tarafından çevrilmesinin şiiire farklı çeviri anlayışı katabileceğine ve bu tür çalışmaların çevirmenlere özgün bir kimlik kazandıracağına dair inancını dile getirmiştir.

3. S.A. Yesenin’in şiiirlerini yaşadığı dönemle değerlendirmek

S.A. Yesenin yeni bir dönemin öncülerinden biri, 20. yüzyıl şiiirlerine özgün bir karakter getiren şiiir olarak karşımıza çıkmaktadır. Rus imgeçilerin önemli bir temsilcisi ve S.A. Yesenin’in

çok yakın dostu olan şiiir Mariyengof’a S.A. Yesenin’in söylediği :”Yeseni’nin ve Mariyengof’un Çağı. Bu mutlak gerçek! Bu çağ bizim!” (Şumihina, Yuryeva 1990: 7) sözleriyle de şiiirlerinin yeni döneminin vurgusu yapılmak istenmiştir. S.A. Yesenin’in şiiirlerini doğru yorumlayabilmek için yaşadığı dönem hakkında da bilgi sahibi olmak gerekmektedir. Ancak bu şekilde onun dönemini çeviride yorumbilim kuramının temelinde en doğru şekilde ifade edebiliriz. S.A. Yesenin’i anlamak için onun şiiirlerini yazmaya başladığı çocukluk yıllarını bilmek, o dönemde neler yaşadığını hissetmek, onun bakış açısını anlamak önem arz etmektedir. Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde onun şiiirlerini yaşadığı dönemin koşullarında değerlendirerek kullandığı benzetmelerden şiiirin iç dünyası ile çevirmen arasındaki bağa değinilmeye çalışılacaktır. Çevirmen tüm bu olguları şiiirin gözüyle görüp erek dilde okuyucuya geçebilecek en samimi duygularla iletirken kaynak metindeki anlamı değiştirmeden erek dilde metni çözümleme özelliğini en iyi şekilde ortaya koymaya çalışan kişidir. Aslında bir taraftan şiiirin, diğer taraftan da okuyucunun sesi olmaktır. **Şiiir çevirisine şiiir-eser ilişkisi bağlamında bakacak olursak çevirmenin eseri hangi terim ya da kelimelerle tanımladığı, erek dile çevirisi yapılırken dönemin koşullarının ele alınıp alınmadığı, seçilen kelimelerin okuyucuya doğru duyguyu yansıtmadığı, şiiir sanatına ait özelliklerin verilip verilmediği gibi unsurlar dikkat edilmesi gereken en temel konular arasında yer almaktadır. Şiiir-okur ilişkisi açısından bakılacak olursa çevirmenin özen göstermesi gereken konuların başında şiiirin dönemin koşullarında okuyucuda nasıl bir izlenim bırakmak istediği ve hangi mesajları iletmek istediğiyle ilişkilidir** diyebiliriz. Bu çalışma S.A. Yesenin’in şiiirlerinin farklı çevirmenlerce Rusçadan Türkçeye çevirisinde bahsettiğimiz yorumbilim kuramı çerçevesinde pratikte aynı kaynak metin olmasına rağmen farklılıkların oluşabileceğini ve bu farklılıkların anlatımsal kimliği ne ölçüde değiştirdiğini gösteren bir incelemedir. **Şiiir çevirileri dönemin olaylarını ve o dönemde yaşananları, düşünceleri ve duyguları, yaşanan sosyo-kültürel yapıda göz önünde bulundurulurak soyut ve somut kavramlarla anlatılan yapıtlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumu S.A. Yesenin’in yaşadığı köy hayatı ve buradan esinlenerek yazdığı şiiirlerinde sıklıkla görmekteyiz.** Onu anlayabilmek için öncelikle doğduğu yerin koşullarını, **şiiirlerini yazarken esinlendiği çevreyi bilmek çevirmen için önem arz etmektedir.** “Uyuyan Çan” (*Колокол дремавший*), **şiiirin kendisinde uyandırdığı duygularını açıkça ifade ettiği şiiirlerinden biridir.** Bu şiiiri anlamak öncelikle şiiirin yaşadığı dönemi bilmekten geçmektedir. 21 Eylül 1895 yılında Ryazan bölgesinde Konstantinov köyünde doğan ve köylü bir ailenin çocuğu olan Yesenin’in anne ve babası onun köy öğretmeni olmasını isterler ve bunun üzerine Konstantinova’dan 10 km uzakta olan ‘Spas-Klepkikah’ okulunda Slav kilise eğitimi alır. Rus Ortodoks Kilisenin büyük, orta ve dört küçük çanından yankılanan seslerin köy halkı için anlamı büyüktür. Kışın kar fırtınasının olduğu ve evden çıkmanın imkânsız olduğu durumlarda yükselen çan sesleri istemeden de olsa, bu kötü havaya tarlada veya çayırlarda yakalanan ve yollarını kaybeden gezginleri uyarır, aynı zil başka bir talihsizliği ifade edebilir, bir yangının habercisi olur ya da pazar günleri ve bayram günlerinde halkı ayinlere çağırılmayı ifade ederdi. Her çan sesinin bir anlamı vardı o köyde’ (Koşekkin 1988: 24). S. A. Yesenin’in de bu durumdan etkilenerek çanlarla ilgili yazdığı “Uyuyan Çan” (*Колокол дремавший*) şiiirinde onun yaşamında bir yeri olan kilisenin kendisine hissettirdiklerini yansıtmaya çalışmış, bunu şiiirsel bir dille tasvir etmiştir. Bu şiiirin çevirisini kendi yorumumla ifade etmeye çalışacağım:

Колокол дремавший....	Uyuyan Çan
Колокол дремавший	Uyuyan çan
Разбудил поля,	Uyandırdı toprağı,
Улыбнулся солнцу.	Gülümsedi güneşe
Сонная земля.	Uykulu yeryüzü.
Понеслись удары	Çan sesleri yankılandı
К синим небесам	Mavi göklere doğru,
Звонко раздаётся	Dağıldı tüm şiddetiyle
Голос по лесам.	Ormanların içinden.
Скрылась за рекою	Saklandı nehrin arkasına
Белая луна,	Beyaz ay,
Звонко побежала	Gürültüyle koştu,
Резвая волна.	Keskin dalgalar.
Тихая долина	Sessiz vadi
Отгоняет сон,	Sildi uykunun izlerini,
Где-то за дорогой	Yolun aşığısında bir yerde
Замирает звон.	Durdu çınlamaları çanların.

Bu şiiri çevirirken S. A. Yesenin'in hayatında yaşamının anlamlı bir parçası olan “çan seslerinin gücünü” şiirde metaforlar üzerinden yorumlayarak okuyucuda aynı etkiyi yaratmak hedeflenmiştir. 1919-1927 yılları arasında etkili olan imgecilik akımı öncülerinden S.A. Yesenin'in Rus şiir sanatına bambaşka bir yön kazandırarak şiirde kullandığı imgelerin zihindeki tasvirleri üzerinde durulmuştur. 20. yüzyılın başında, doğa temasının, yaratıcılığın ana teması haline gelmesiyle Rus edebiyatına özgün bir yaklaşım getiren S.A. Yesenin'in şiirlerini çevirirken **çevirmenin şairin** kullandığı imgeleri metaforlar aracılığıyla erek dilde aynı ruhta birleştirmesi ön planda olmalıdır. Metafor üzerine birçok çalışmanın yazarı olan R. Hoffman'a göre «Metafor son derece pratiktir. Herhangi bir alanda bir şeyin betimlemesi ve açıklaması yapılırken etkili bir araç olarak kullanılabilir: psikoterapik konuşmalarda, havayolu pilotları arasındaki konuşmalarda, ritüel danslarda, programlamada, dilde, sanatsal eğitimde ve kuantum mekaniği gibi hangi alanda karşımıza çıkarsa çıksın, insan eylemlerinin, bilgisinin ve dilinin anlaşılmasını her zaman zenginleştirmiştir.» (Hoffman 1985:327). Yu. S. Stepanov'un da belirttiği gibi «Metafor olmadan, «görünmez dünyalar» (bir kişinin iç dünyası) ve soyut kavramları karakterize eden kelime dağarcığı olmazdı» (Stepanov 1985: 229). Yu. S. Stepanov'un metaforun kullanımında soyut kavramlarla ilgili görüşüne paralel olarak S. A. Yesenin'in şiirlerinde kullanılan benzetmeler de anlatımı etkili kılan en önemli faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada çevirmenin şairin değindiği öznel ve nesnel betimlemeleri kullanarak şairin duygularını erek dile en yakın iafadesiyle aktarmalıdır. Bunun en önemli sebeplerinden birisi de şairin bu betimlemelerinde yatan yaşanmışlık hikayesidir. Şair şiirlerinde farklı olayların tasvirinde birçok doğa figüründen bahsederken tüm canlı varlıkların özelliklerini de bu doğa figürleri aracılığıyla aktardığını görmekteyiz. Kendi yorumuyla ifade edeceğim Başkalaşım (*Преображение*) şiirinin bir kıtasının çevirisinde 'Bulutlar

havlıyor' (*Облаки лают*), 'Altın dişli tepeler kükrüyor' (*ревет золотозубая высь*) dizeleriyle 'bulut' ve 'tepe' kelimelerine diğer canlı varlıklara ait özellikler yüklenerek şairin bu şiirde farklı semantik alanlara ait olan metaforları birleştirdiğini görmekteyiz:

Преображение	Башkalaşım
<i>Облаки лают,</i>	<i>Bulutlar havlıyor</i>
<i>Ревет золотозубая высь...</i>	<i>Altın dişli tepeler kükrüyor...</i>
Пою и взываю:	Şarkı söylüyorum ve sesleniyorum:
Господи, отелись!	Tanrım, yaslan!

Şair S.A. Yesenin İsmail Çetin tarafından çevrilen “Altın Orman (*Отговорила роща золотая*)” şiirinde içinde hissettiği acıyı yine bir doğa imgesiyle “Ağaç nasıl da sessizce yapraklarını düşürüyor (*Как дерево роняет тихо листья*)” dizesinde kendisini ağaca, acı sözlerini ise yapraklara benzetme yoluyla duygularına somut bir karşılık bulmaya çalışmaktadır:

Отговорила роща золотая	Altın Orman
Не обгорят рябиновые кисти,	Yanmıyor salkımları üvez ağacının,
От желтизны не опадёт трава,	Otlar kaybetmiyor sarılıklarından,
Как дерево роняет тихо листья,	Sessizce düşürüyor ağaçlar yapraklarını,
Так я роняю грустные слова.	Dilimden düşürdüğüm gibi kederli sözleri.

Çevirmen: İsmail Çetin

S.A. Yesenin döneminde yaşanan olaylarının şiire aktarıldığı “Иорданская голубица (Ürdün güvercini)” şiirinde de metaforlar soyut ve somut kavramlar arasında benzetmelerle karşımıza çıkmaktadır. Burada yine erek dile çevrildiğinde insan zihninde oluşturulmak istenen tasvirleri metaforlar aracılığıyla verilmiştir. Şiirin bu kıtasının çevirisi her ne kadar kelimelerin birebir çevirisi de olsa yansıttığı duygu olarak şairin hayatındaki olayların bir yorumudur:

Иорданская голубица **Ürdün Güvercini**

Небо - как колокол,	Gökyüzü bir çan gibidir
Месяц - язык,	Ay dildir,
Мать моя - родина,	Annem vatanım,
Я - большевик.	Ben ise bir Bolşevik.

S.A. Yesenin bu dizelerinde devrim dönemindeki yıkım, kıtlık ve isyanlar sonucunda yaşananları ifade ederken 'gökyüzü'nü Hristiyan dininin sembolü olan ve inancı ifade eden 'çan' kelimesine benzetmesi, 'Ay' kelimesini 'dil' ile tasvir ederken milli duygulara atıfta bulunması ve 'anne' kelimesini ise 'vatanına olan sevgisi' nin anne sevgisine eş olduğunun vurgusunu yapması metaforların anlatılmak istenen duyguya vücut bulduğunun en belirgin **örneklerindedir. V. V. Rojkov'un da belirttiği gibi** “Metaforlar yazarın sanatsal metinlerinde tezahür eden dünya resmini daha açık bir şekilde ifade eder, yani araştırmalar açısından dünyanın bu resmi daha erişilebilir anlamına gelir” (Rojkov 2014: 62). Karavin'in “Çeviri Kuramları Bağlamında Eşdeğerlilik Kavramının İzini Sürmek” adlı makalesinde belirttiği çeviri metinlerindeki Eşdeğerlilik kuramının

aksine çevirinin durağan olmadığını Derrida'nın **çeviriyi** bir metnin çevirisinde yeni bir metnin oluşması sürecinin incelenmesi gerektiği yorumuyla **eşdeğerlilik kavramının zaman içerisinde birebir çeviriden erek dil odaklı olma süreci** dile getirilmiştir (Karavin 2016: 136-142). Aslında tam da şiir çevirilerinde yaşanan dönemin koşulları ve kültürel farklılıkları nedeniyle çevrilmesi zor olan kelime ya da kelime öbeklerinin çevirisinde erek dilde anlamlı hale getirmenin çeviride gerekliliğinin vurgusu yapılmıştır. Böylece Eşdeğerlilik kuramı kapsamında bire bir yapılacak çeviriden kaçınılması daha çok yazarın ya da şairin düşüncesini okura aktarma işlevine değinilmiştir.

4. Yöntem

Bu çalışmada, şiir çevirisi yapılırken çevirmenlerin yorumları arasında ortaya çıkabilecek farklılıklar karşılaştırarak incelenmektedir. Bu inceleme çeviribilim odaklı yaklaşımlar ve kuramlar çerçevesinde yorumbilimin şiir çevirisindeki etkisini ortaya koymak açısından önemlidir. Bu çalışmanın amacı; Türkiye'de S.A. Yesenin'in şiirlerinin çevirisinde seçilen kelimelerin ve ifade biçimlerinin birbirinden farklılık göstermesinin yorumbilim kuramı çerçevesinde ele alınması ve buna bağlı olarak da bu farklılıkların sürdürülebilir olduğunun ortaya konmasıdır.

Bu çalışmada, "Anneme mektup" ve "Kimim, neyim ben? Sadece bir hayalperest" şiir çevirileri üzerinde çevirmenlerin yaratıcılığı incelenip çevirileri arasındaki yorum farklılıklarına değinilmiştir. İlk olarak şairin 1924 yılında yazılan "Anneme Mektup" (*Письмо матери*) adlı şiirinin analizi ele alınmıştır. Bu şiir anlatılması güç duyguların zihinde farklı bir resim çizilerek benzetmeler yoluyla yazılmış şiirlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

S.A. Yesenin'in "Письмо матери (Anneme mektup) ve Кто я? Что я? Только лишь мечтатель (Kimim, neyim ben? Sadece bir hayalperest)" şiir çevirilerinin karşılaştırmalı analizini Rusçadan Türkçeye çeviren çevirmen Azer Yaran ve İsmail Çetin'in aynı şiirin anlamdan uzaklaşmadan eş anlamlı kelime ya da ifadelerle yeniden yorumlanmasıyla ortaya çıkan farklılıklar çevirinin devingen işlevselliğine de bir örnek teşkil etmektedir.

Tablo 1. Письмо матери (Anneme mektup)

Письмо матери (Anneme mektup)	Çevirmen: Azer Yaran	Çevirmen: İsmail Çetin
Ты жива еще, моя старушка? Жив и я. Привет тебе, привет! Пусть струится над твоей избушкой Тот вечерний несказанный свет...	<i>Sağ mısın</i> henüz ihtiyarcığım? Ben de sağım. Selam, selam! <i>Döksün çatısından yuvacığımın</i> O <i>betimsiz</i> aydınlığımı akşam.	Sen daha <i>yaşıyor musun</i> benim ihtiyarcığım Ben de sağım, merhaba sana merhaba! <i>Yayılsın kulübeciğinin üstüne</i> O <i>tarifsiz</i> akşam güneşi.
Пишут мне, что ты, <i>тая тревогу</i> , Загрустила шибко <i>обо мне</i> , Что ты часто ходишь на дорогу В старомодном ветхом шушуне.	Duyuyorum <i>özenip tasanı gizlemeye</i> , Kederleniyormuşsun <i>benim güç yazgıma</i> , Sık sık çıkıyormuşsun yolumu gözlemeye <i>Bürünüp eski moda harap urbana</i> .	Yazmışlar ki bana <i>çok kaygılısın</i> <i>Benim için</i> ayrıca kederlenmişsin Ve çıkarmışsın sıkça yollara <i>Modası geçmiş o eski mantonla</i> .

И тебе в вечернем синем мраке Часто <i>видится одно и то же</i> : Будто кто-то мне в кабацкой драке <i>Саданул под сердце</i> финский нож.	Ve akşamın mavi karanlığında sana Sık sık <i>görünüyormuş bir acıklı düş</i> : Meyhane kavgasında birisi güya Fin işi bıçağını <i>yüreğime gömmüş</i> .	Ve akşamın mavice karanlığında sana <i>Şöyle görünüyormuşum</i> : Sanki bir meyhane kavgasında <i>Yüreğimi deşiyorlarmış</i> Fin bıçağıyla.
<i>Ничего, родная!</i> Успокойся. Это только тягостная бредь. Не такой уж горький я пропойца, Чтоб, тебя не видя, умереть.	<i>Değil anacığım!</i> Dinsin gözünde yaş. Başka şey değil bu, acı bir karabasan. Olmadım daha öyle sefil bir ayyaş, Hiç ölür müyüm sana kavuşmadan.	<i>Önemi yok bunların canmın içi</i> , rahat ol sen! Acılı bir sayıklamadır belki de bu Sanıldığı kadar öyle ayyaş değilim Seni görmeden ölmem, böyle biline.
Я по-прежнему <i>такой же нежный</i> <i>И мечтаю только лишь о том</i> , Чтоб скорее <i>от тоски мятежной</i> Воротиться <i>в низенький наш дом</i> .	Eskisi gibiyim yine, öyle <i>sevecen ve sıcak</i> <i>Ve yalnızca bir düşte yanyor yüreğim</i> , İçimde <i>başkaldıran özlemle</i> çabucak <i>Alçacak evimize</i> döneceğim.	<i>Pek zarifim</i> eskiden olduğu gibi <i>Ve yalnız hayal ediyorum bir şeyi</i> : <i>Hasret isyanıyla</i> en yakın zamanda, <i>O mütevazi evimize</i> geri dönmeyi.
Я вернусь, <i>когда раскинет ветви</i> По-весеннему наш белый сад. Только ты меня уж <i>на рассвете</i> Не буди, <i>как восемь лет назад</i> .	Döneceğim, baharın ak bahçemizde Salınınca <i>dallar dört bir yandan</i> . Ancak sen uyandırma beni <i>sekiz yıl önce</i> Uykumu böldüğün gibi gün ağarmadan.	Döneceğim <i>dal budak açtığında</i> Baharlardaki gibi bembeyaz bahçemiz Yalnız sen beni <i>şafakta</i> ama <i>Çocukluğumdaki gibi</i> uyandırma.
<i>Не буди того, что отмечталось</i> , <i>Не волнуй того, что не сбылось</i> , Слишком раннюю <i>утрату</i> и <i>усталость</i> <i>Испытать мне в жизни привелось</i> .	<i>Uyandırma o düşler içinde gideni</i> , <i>Dalgalandırma o gerçekleşmeyi</i> , Çok erken bir <i>bütkinliği ve yitimi</i> <i>Çekmek beklermiş yaşamda beni</i> .	<i>Uyandırma ki bitmesin hayat</i> <i>Olmayacak şeylerden kaygılanma</i> Çok erkenden <i>kayıbı ve yorgunluğu</i> <i>Tatmak zorundayım hayatta</i> .
И молиться не учи меня. Не надо! К старому возврата больше нет. <i>Ты одна мне помощь и отрада</i> , Ты одна мне <i>несказанный</i> свет.	Dua etmeyi de öğretme bana! Eksik olsun! Eskiye dönüş hiç yok artık. <i>Sensin tek dayanağım ve avuntum</i> , Tek sensin bana <i>betimsiz</i> aydınlık.	Öğretme dua etmeyi, lazım değil bana! Eskilere dönmeye gerek yok daha fazla <i>Yalnız sen sevinç ver, yardım et</i> Tek sen <i>anlatılamaz</i> bir aydınlıksın.
Так забудь же про свою тревогу, <i>Не грусти так шибко обо мне</i> . Не ходи так часто на дорогу В старомодном ветхом шушуне.	Unut, son ver artık tasanı gizlemeye, <i>Kederlenme benim güç yazgıma</i> . Öyle sık çıkma yolunu gözlemeye, <i>Bürünüp eski moda urbana</i> .	Hemen unutmalısın kaygılarını, <i>Öyle üzülme uzun uzadıya bana</i> , Çıkma sakın sık sık öyle yollara, <i>Modası geçmiş o eski mantonla</i> .

Şairin bu şiirde soyut kavramları insana ait duygularla birleştirerek içinde hissettiği duygunun gücünü metaforlar aracılığıyla iletmiş bir çok dize görmekteyiz. S.A. Yesenin'in "Anneme Mektup" (*Письмо матери*) adlı şiir çevirisinde iki farklı çeviri yorumuna bakıldığında anlamda yakın; ancak farklı ifadelerle çevrildiği görülmektedir. Burada çevirmenlerin yorumları ve anlamı ifade etme üsluplarının farklılığı ön plana çıkmaktadır. Bu durum Yazıcı'nın "Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları" adlı kitabında özellikle sanatsal metinlerin **çevirisinde yaratıcılığın ön planda olduğu, metnin hangi türü olursa olsun erek dile çevrilirken çevirmenin metni okur için anlaşılabilir olması açısından yeniden yaratması gerektiği (Yazıcı 2005:74) değerlendirmesini bizlere hatırlatmaktadır.** Şiirde sıklıkla rastlanan metaforlar da şairin okuyucunun zihninde canlanmasını istediği önemli olay örgüleridir. Bu sebeple çevirmenlerin bu metaforları okuyucuya doğru aktarması önem arz etmektedir. *«Пусть струятся над твоей избушкой» (Kulübenin üzerinden aksın) ve «Тот вечерний несказанный свет...» (O akşamın tarif edilemez ışığı...)* dizelerinde kullanılan "несказанный свет" (*tarif edilemez ışık*) metaforunda "tarif edilemez bir şefkatle" anlamında kullanılarak şairin annesine hissettiklerini özgün bir anlatım biçimiyle yorumladığını görmekteyiz. "Пусть струятся над твоей избушкой" (*Kulübenin üzerinden aksın*) ve "Тот вечерний несказанный свет..." (*O akşamın tarif edilemez ışığı...*) dizelerini Yaran "Döksün çatısından yuvacığının / O betimsiz aydınlığını akşam "şeklinde çevirirken, Çetin" Yayılsın kulübeciğinin üstüne / O tarifsiz akşam güneşi "şeklinde okuyucuya kendi zihinlerinde oluşan resmi farklı kelimeler kullanarak aktarmışlardır. "Не буди того, что от мечталось / Не волнуй того, что не сбылось" dizelerini Yaran "Uyandırma o düşler içinde gideni / Dalgalandırma o gerçekleşmeyi" şeklinde yorumlarken, Çetin "Uyandırma ki bitmesin hayat / Olmayacak şeylerden kaygılanma" diyerek yorumlamıştır. Yaran metafor yoluyla anlatmaya çalışırken, Çetin'in birebir çeviri yaptığını görmekteyiz. "Ты одна мне помощь и отрада / Ты одна мне несказанный свет" dizelerinin çevirisi Yaran için "Sensin tek dayanağım ve avuntum, Tek sensin bana betimsiz aydınlık" şeklinde yorumlanırken, Çetin'in benzer bir anlamı "Yalnız sen sevinç ver, yardım et, Tek sen anlatılamaz bir aydınlıksın." şeklinde çevirmiştir. Yaran Rusça çevirisine daha sadık kalarak dil öğelerini de kaynak metindeki gibi aynı dil yapısıyla (isim +isim) şeklinde verirken, Çetin fiil kullanarak yorumlamıştır. Bir başka dizede ise "Не грусти так шибко обо мне" Yaran tarafından "Kederlenme benim güç yazgıma" ya da "В старомодном ветхом шушуне" dizesinde "Bürünüp eski moda urbana" şeklinde çevrilirken, Çetin tarafından "Öyle üzülme uzun uzadıya bana" ve "Modası geçmiş o eski mantonla" şeklinde farklı kelimeler ya da söz öbekleriyle ifade edilmiştir. Birinci dizede Yaran'ın daha çok kendi yorumunu kattığını görmekteyiz. **Çevirmenler aslında şairin betimlemelerini yorumlayarak kendi özgün ifadelerini ön plana çıkarmaktadırlar. Buradan da anlayacağımız üzere edebi çeviri türlerinden olan şiir çevirisinde eserlerin sahibinin ifade etmek istedikleri düşünceler çerçevesinde anlamdan uzaklaşmadan erek dil gözetilerek çevrilebileceği ve yorumlanabileceğini söyleyebiliriz. İki çevirmenin yorumlamalarının farklılık gösterdiği bir başka şiir örneğini inceleyecek olursak yorumbilimin şiir çevirilerindeki etkisinin önemli ölçüde olduğunu söylemek yanlış olmaz:**

Tablo 2. Кто я? Что я? Только лишь мечтатель (Kimim, neyim ben? Sadece bir hayalperest)

Кто я? Что я? Только лишь мечтатель (Kimim, neyim ben? Sadece bir düşçü)	Çevirmen: Azer Yaran	Çevirmen: İsmail Çetin
Кто я? Что я? Только лишь мечтатель, Перстень счастья ищущий во мгле, Эту жизнь живу я словно кстати, Заодно с другими на земле.	Kimim, neyim ben? Sadece bir düşçü, Gözlerimin maviliğini yitirmiş karanlıklarda, Bu yaşamı geçirdim sanki yol üstü, Uğrayıp, yeryüzünde başkalarıyla.	Kimim, neyim ben? Sadece bir hayalperest, Bir uğur yüzüğü arayan sisler içinde, Hayatı haybeden yaşıyormuş gibi, Diğerleriyle birlikte yeryüzünde.
И с тобой целуюсь по привычке, Потому что многих целовал, И, как будто зажигаю спички, Говорю любовные слова.	Ve seninle öpüşüyorum alışkanlığınca, Çünkü öptüm birçok güzeli, Çakılan ardı ardına kibrit yalınlarınca, Sıralıyorum aşk sözcüklerini.	Öyle alıştım ki seninle öpüşmeye, Zira çokça öpmüşlüğüm var seni, Kibritler çakıyordu sanki, Söyledikçe aşk sözcükleri.
«Дорогая», «милая», «навек», А в уме всегда одно и то ж, Если тронуть страсти в человеке, То, конечно, правды не найдешь.	«Biriciğim», «sevgilim», «ebedi», Ve donuk bir duygu daima ruhumda, Tutkularla körüklenirse insan, gerçeği, Kuşkusuz bulamazsın orada.	Bir tanem, sevgilim, yavuklum, Bir ve aynıdır beyinde, İnsanda dokunmak tutkuya, Elbet bir de gerçeği bulamamak.
Оттого душе моей не жестко, Ни желать, ни требовать огня, Ты, моя ходячая березка, Создана для многих и меня.	Bu yüzden, vermiyor bana bir ruh ağrısı, Olmadığı ve gerekmediği sevgi ateşinin, Sen benim gezgin kayın ağacımsın, Herkes için yaratılmış ve benim için.	Bu yüzden yurt tutamaz katılık ruhumda, Ne bir dilek ne bir istek yangını, Sen benim salınan servimsin, Çoğu şeyler ve benim için yaratılan.
Но, всегда ища себе родную И томясь в неласковом плену, Я тебя нисколько не ревную, Я тебя нисколько не кляню.	Ama daima ararken gerçek sevgiliyi, Ve inlerken sevgisiz tutsaklığında, Hiç, ama hiç kaskanmıyorum seni, Ve hiçbir andım yok bağlılıktan yana.	Hep kendime arayarak bir vatan, Çektim çile acımasız bir esirlikte, Birazcık bile kaskanmıyorum seni, Birazcık bile kınamıyorum seni.
Кто я? Что я? Только лишь мечтатель, Сия очей утративший во мгле, И тебя любил я только кстати, Заодно с другими на земле.	Kimim, neyim ben? Sadece bir düşçü, Gözlerinin maviliğini yitirmiş karanlıklarda, Ben seni sevdim sanki yol üstü, Uğrayıp, yeryüzünde başkalarıyla.	Kimim, neyim ben? Sadece bir hayalperest, Sislerde kaybolmuş bir mavilikte, İşte tam bu arada sevdim seni, Diğerleriyle birlikte yeryüzünde.

S.A. Yesenin'in 1925 yılında yazdığı "Kimim, neyim ben? Sadece bir hayalperest adlı şiirin çevirisinde çevirmenlerin yorumlarının birbirinden oldukça farklı olduğunu görmekteyiz. Birinci kıtada «Перстень счастья ищущий во мгле / эту жизнь живу я словно» dizesini Yaran "Gözlerimin maviliğini yitirmiş karanlıklarda / Bu yaşamı geçirdim sanki yol üstü" şeklinde çevirirken, Çetin daha farklı bir yorum katarak "Bir uğur yüzüğü arayan sisler içinde / Hayatı haybeden yaşıyormuş gibi" ifadesiyle yorumlamıştır. Her iki cümlede de anlatılmak istenen aslında ortaktır, ancak kelime seçimlerinden dolayı farklı yorumlar ortaya çıkmaktadır. İkinci kıtada "И с тобой целуюсь по привычке" dizesindeki "по привычке" söz öbeği Yaran'a göre "alışkanlığınca" diye çevrilirken, İsmail Çetin'e göre «öyle alıştım ki» söz dizimiyle verilmiştir. "Потому что многих целовал" dizesi Yaran için "Çünkü öptüm birçok güzeli" olarak yorumlanırken, Çetin "Zira çokça öpmüşlüğü var seni" olarak ifade edilmiştir. Çetin'in bu dizide Rusça çeviriye sadık kalmayı tercih ettiği görülmektedir. Yine aynı kıtada "Говорю любовные слова" dizesindeki "говорю» fiili Yaran'ın yorumuyla "sıralıyorum" olarak çevrilirken, Çetin tarafından "söyledikçe" zarfı kullanılmak suretiyle çevrilmiştir. Bu örneklerde iki farklı cümle ögesi olan fiil ve zarf kullanılarak ifade edilmiştir. Burada seçilen kelimeler anlam açısından aynı, ancak farklı dilbilgisi kalıplarıyla ifade edilmiştir. Üçüncü kıtada sonsuza kadar anlamındaki "навеку" Rusçada zarf olarak kullanılırken, Yaran "ebedi" sonsuzluk anlamına gelen sıfatı kullanmayı tercih etmiştir, Çetin ise somut bir algı oluşturarak "yavuklum" olarak yorumlamıştır. "А в уме всегда одно и то же / Если тронуть страсти в человеке" dizelerini Yaran "Ve donuk bir duygu daima ruhumda / Tutkularla körüklenirse insan, gerçeği" dizeleri şairin kendince yorum yaparak kendi anladığı çerçevede çevirirken, Çetin "Bir ve ayındır beyinde / İnsanda dokunmak tutkuya" diyerek metnin orijinaline daha sadık bir çeviri yapmıştır. Kelimeler birebir aynı anlamda çevrilmiştir. Şiirin üçüncü kıtasındaki "Оттого душе моей не жестко" dizesini "vermiyor bana bir ruh ağrısı" diyerek yorumlayan Yaran'ın aksine Çetin "yurt tutamaz katılık ruhumda" diyerek orijinal metne bağlı kalmayı tercih etmiştir. "Ни желать, ни требовать огня" dizesinde "огня" Yaran tarafından "sevgi ateşi" olarak algılanırken, Çetin "yangın" diyerek kelimeyi mecaz anlamda kullanmıştır. "Но, всегда ища себе родню" dizesinde "родню" kelimesi Yaran'ın yorumuyla "sevgili" olarak çevrilirken, Çetin'in "vatan" olarak çevirdiği görülmektedir. Bir diğer dizide "И томясь в неласковом плену" Yaran tarafından "sevgisiz tutsaklığında" şeklinde verilen çevirisi, Çetin'in yorumuyla "acımasız bir esirlikte" şeklinde yorumlanarak özgün bakış açılarını dile getiriyorlar. Ancak bu iki yorumda da her ne kadar farklı kelimeler de seçilse şair tarafından verilmek istenilen umutsuzluk duygusu her iki çeviri yorumunda da hissedilmektedir. "Я тебя нисколько не клян" dizesi Yaran tarafından "Ve hiçbir andım yok bağlılıktan yana" diyerek ifade ederken, Çetin "Birazcık bile kınamıyorum seni" diyerek orijinaline yakın bir çeviri yapmayı tercih etmiştir. "Синь очей утративший во мгле" dizesi Yaran'ın yorumuyla "Gözlerinin maviliğini yitirmiş karanlıklarda" şeklinde orijinaline daha yakın bir çeviriyle okuyucuya sunulurken, "Sislerde kaybolmuş bir mavilikte" diyen Çetin daha çok yorum katarak şairin duygularını ifade etmiştir, ancak yitip gitme anlamı her iki çevirmence verilmiştir. Son iki dizdeki "И тебя любил я только к стати / Заодно с другими на земле" Yaran'ın yorumuyla "Ben seni sevdim sanki yol üstü / Uğrayıp, yeryüzünde başkalarıyla" dizelerinde orijinalinde olmayan kelimelerin eklendiği, ancak Çetin'in "İşte tam bu arada sevdim seni / Diğerleriyle birlikte yeryüzünde" çevirisinin orijinaline daha yakın kelimelerle ifade edildiği görülmektedir. İki çevirmen de bazı dizlerde mecaz anlama baş vurup kendi anladıkları biçimde yorumlayarak okuyucuya ulaşmaya çalışmaktadır. Bu da şiir çevirilerinin her ne kadar şairin bir ürünü de olsa, çevirmenin erek dildeki kendine has yorum gücünün bir eseridir diyebiliriz. İki çevirmenin de kaynak dilde yazılanı erek

dilde kendi duygu ve düşüncelerini yorumlayarak ifade ettiğini söyleyebiliriz. Birçok kelime ve ifade de iki çevirmen arasında farklılıklar söz konusudur. Bu sayede çevirinin «Sadık Çeviri» kavramının aksine Mine Yazıcı'nın da çalışmasında belirttiği gibi «Özgür Çeviri» (Yazıcı 2005:35) kavramından söz edilebilmektedir. Yorumlayıcı Çeviri Kuramı, örneklerden de anlayacağımız üzere çevirinin oluşum sürecinin merkezine çevirmeni yerleştirir, çeviri sürecinde çevirmenin zihninin işleyişini izler; anlamı çözme ve yeniden ifade etmede dil ile düşünce arasındaki bağı ortaya koymayı dener, çevirmenin rolünü öne çıkarır (Delisle 1982:51-52). Çevirmenler dilsel ve kültürel farklılıklara rağmen başka bir dilde üretme işini üstlenen, kültürlerarası iletişimde önemli rolü olan ve kaynak dilde üretilmiş bir metni o dilin kültürünü, duygu ve düşüncelerini erek dildeki hedef kitleye uygun olarak yeniden üreten bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır.

5. Araştırmannın Modeli

Bu araştırmada, yorumbilim kuramının şiir çevirisi alanındaki incelemeleri için daha sonraki araştırmalara bir çerçeve oluşturabilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda doküman incelemesi, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak farklı dokümanların toplanması ve bu dokümanların analizi yapılarak veri toplamada kolayca erişilemeyen Rusça kaynaklardan yararlanılmak suretiyle nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, olguların ardındaki anlamları araştırmayı amaçlayan ve insan deneyimlerinin nasıl yorumlanıp anlamlandırılabilirliğini ortaya çıkaran, araştırmacının katılımcı rolünde olduğu, esnek bir yapıya sahip (Merriam, 2009). Nitel araştırma yöntemi sayesinde Rusça ve Türkçe kaynaklar karşılaştırabilmiştir. Bu kaynakların analizi yapılırken S.A. Yesenin'in şiirlerinin yazıldığı dönemin koşulları incelenerek yakın zamanda yayımlanan şiir çevirilerinin o dönemi ne ölçüde yansıtabildikleri konusunda karşılaştırma yapılabilmektedir.

6. Sonuç

Okur için hem yazarı anlamak hem de yazarın dilini kendi dilinde yorumlamak şiirde anlatılmak istenene ulaşmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu durumda çevirmenin yaratıcılığı devreye girmekte ve çevirilerin farklı yorumları karşımıza çıkabilmektedir. Çevirmen metni erek kültürde yeniden oluşturur. Çevirmen aslında kaynak dil ile erek dil arasında bir köprüdür diyebiliriz. Dönemin yaşanan olaylarına hakim olmak ve şairin bu olaylara karşı tutumunu iyi bilmek yazılan şiirleri ve şiirlerde kullanılan metafor ve benzetmeleri anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. S.A. Yesenin'in şiirlerinin bu çalışmanın konusu olmasının en önemli sebeplerinden biri de eserlerinde yaşanan dönemin ve o dönemin koşullarının tasvirinin döneme ait olaylar ışığında duygu ve düşüncelerin somut kavramlar üzerinden örtük bir anlatım tarzıyla ifade edilmesidir. Bu da şairin yazdığı şiirlerin çevirilerinin çevirmenler tarafından şairin gözüyle o dönemde yaşananları hissederek yazmak demektir. Bu nedenle çevirmenlerin kelimelerin anlamlarının bilinmesine rağmen şiiri yorumlamada dönemin koşullarını bilmeden analiz etmeleri yetersiz kalacaktır. Çeviri bir bakıma eserin anlam bütünlüğü bozulmadan erek dilde anlamsal uyarlamalarla yeniden yazılmasıdır. Çevirmen yazarın hissettiğini hissedip kaynak metinde verilen anlamı erek dilde anlaşılabilir şekilde okuyucuya vermek durumundadır. Bu durumda çevirmen yazar ile okuyucu arasında en temel bağı kurmaktadır. Çevirmen her ne kadar yazarın vermek istediği düşünceye bağlı kalmak durumunda da kalsa, yazar tarafından verilmek istenen düşünce erek dilde karşılığı olmadığı takdirde erek dilin düşünce biçimine göre yorumlanmak durumundadır. Yaptığımız karşılaştırmalı şiir çevirisi analizinde her iki çevirmenin de kendi sözcükleriyle kaynak metni yeniden oluşturdukları ve şiirleri çözümlerken her ne kadar kaynak metnin koşullarının da göz önünde bulundurulması gerekliyse de erek metin ve erek metnin koşulları açısından da özgün bir şekilde

çözümledikleri görülmektedir. Şiir belki de edebi türler içerisinde çevirisi en zor yapılabilen bir çalışmadır. Bu çalışmada S.A. Yesenin'in dönemin koşullarında yazdığı şiirlerinin günümüzde yorumlanan çeviri farklılıklarına değinmenin şiir çevirisinin güncel karşılaştırmalı analizi açısından önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Afanasyev A., Sokraşeniye: Af. I, II, III —. Poetiçeskiye vozzreniya slavyan na prirodu v treh tomah, M., «İndrik», 1994 (reprint izdaniya 1865—1869).
- Aksan, D., Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim, Ankara, 2015, s.18.
- Alekseeva İ.S., Vvedeniye v perevodavedeniye., SPB., 2004.
- Aykut A. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 46, 2 (2006) 1-27, s.3
- Başkan, Ö., Linguistik Metodu, İstanbul, Multilingual, 2003, s.149-151
- Çetin, İ., Bir Kabadayının İtirafı, Sergey Yesenin, Ankara, 2021, s.28-69.
- Delisle, J. (1982). Analyse du discours comme méthode de traduction. Initiation à la traduction française de texte pragmatiques anglais, Théorie et pratique (2ème édition). Ottawa: Ed. De l'Université d'Ottawa. 282 s.
- Delisle, J. (2001) Analyse du discours comme méthode de traduction. Initiation à la traduction française de texte pragmatiques anglais(1982). Çeviri Yöntemleri İçin Söylem Çözümlemesi. (J. U. Derkunt Çev.). İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları (1980).
- Demircioğlu, C., Çeviribilimde Tarih ve Tarih Yazımı, Doğu-Batı Ekseninde Bir Karşılaştırma, Büték A.Ş., 2016, 213 s.
- Gariper, C. Rusçadan Türkçeye Yapılan İlk Edebi Tercüme Üzerinde Bir Araştırma: Manzum Tercüme. İstanbul: İlmî Araştırmalar. № 7., s. 110
- Göktürk, A. Çeviri: Dillerin Dili, Yapıredi yayınları, 1994, s. 18-19.
- Habib, İ. (1941), Avrupa Edebiyatı ve Biz. İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 267.
- Hoffman R., Some implications of metaphor for philosophy and psychology of science. - In: The ubiquity of metaphor. Amsterdam, 1985, s. 327.
- Karavin, H., Çeviri Kuramları Bağlamında Eşdeğerlilik Kavramının İzini Sürmek, Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:6, Sayı: 12, Temmuz 2016, s. 125-144.
- Kolcu, A. İ. (1999). Tercüme Şiirler Antolojisi (1859–1901). İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Komissarov V.N. Posobiye po perevodu c angliiskogo yazıka na russkiy.M.:İzdatelstvo literaturı na inostrannih yazıkah, 1960, s. 71
- Komissarov V.N. Teoriya perevoda (lingvistiçeskiye aspekt): Uçeb. dlya in-tov i fak. inostr. yz.- M.: Vışş. şk., 1990, s. 41.
- Koşekkin, S.P., Jizn Yesenina, Rasskazıvayut Sovremenniki, Moskva, İzdatelstvo “Pravda”, 1988, s. 24.
- Lambert, J. (1993). History, Historiography And The Discipline. A Programme”, Translation and Knowledge SSOTT IV, s. 13.

Merriam, S. B. (2009). Qualitative research: A guide to design and implementation. Jossey-Bass.

Olcay, T. (2010) “Retseptsiya Perevodov Russkih Literaturno-Hudojestvennih Proizvedenii v Turtsii”, s. 41.

Popoviç, A. (1970) “The Concept ‘Shift of Expression’ in Translation Analysis”. The Nature of Translation. Yay. Haz. James Holmes, Mouton. The Hague.

Retsker Ya. İ. Teoriya perevoda i perevodçeskaya praktika. M.: Mejdunarodniye otnoşeniya, 1974, s. 78.

Rojkov V.V. Metaforiçeskaya hudojestvennaya kartina mira A. Metaforiçeskaya hudojestvennaya kartina mira A. i B. Strugatskih (na materiale romana «Trudno bit bogom»): monografiya. Novosibirsk: İTS «Zolotoy kolos », 2014, s. 62.

Stepanov Yu.S.: V trehmernom prostranstve yazıka. Semiotiçeskiye problemi lingvistiiki, filosofii, iskusstva, 1985, s. 229.

Dilin Tarihi, Fischer, S.R., Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010, s. 159.

Şumihina, S.V., Yuryeva, K.S., Moy vek, moyi družya i podrugı: Vospominaniya Mariyengofa, Şerşeneviça, Gruzınova: Sbornik / imeni Şumihina, S.V., Yuryeva, K.S., Vstup. statya, kommentarii S.V. Şumihina. - M.: Mosk. raboçii, (goloca vremen)1990. - 735 s.

Vermeer, H. J., “Skopos and Commission in Translational Action”, in The Translation Studies Reader, L. Venuti (ed), Routledge, Taylor & Francis Group, Oxford and New York, 2000, 539 s.

Wilss, W. The Science of Translation: Problems and Methods: Tübingen: Gunter Nar

Yazıcı, M. Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları, Multilingual, 2005, s.35-75

Yaran, A., Sergey Yesenin, Artshop Çeviri Şiirleri Dizisi, Sönüyor Al Kanatları Günbatımının, Ozan yayıncılık, 2017, s. 33-34.